

## FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

### INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Lwów / Galicja Wsch. / Austria, Austro-Węgry

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

zbiory Uniwersytetu Józefińskiego, później UL: Gabinet fizyczny (Wydział filozoficzny)

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Daty działalności / zakres czasowy:

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

### DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
--	---------	---------

ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmin a/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY		1776: Budynek d. Kolegium jezuickiego
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadopt owany)		Budynek po Trynitarzach, na końcu ul. Krakowskiej

### INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Gabinet fizyczno-mechaniczny miał swego mechanika. Przez długie lata był nim Jiirgens; od r. 1843 Józef Kollmann z Wiednia z płacą 248 fl. mieszkaniem i 10 łatrami drzewa. (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 292)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Kalendarium (historia instytucji)

1661, 20 stycznia - akt fundacji akademii czyli uniwersytetu lwowskiego przez króla Jana Kazimierza, oddanie uczelni pod zarząd Towarzystwa Jezusowego

1773, przekształcenie Akademii lwowskiej i Kollegium jezuickiego w liceum  
1776, listopad - otwarcie Akademii Stanowej - Collegium nobilium i Collegium Theresianum  
1776 - zakup przyrządów fizycznych na potrzeby prowadzonych wykładów  
1781, 29 listopada - postanowienie o utworzeniu 3 uniwersytetów na terenie monarchii: w Wiedniu, w Pradze, w Galicji  
1784, 16 listopada - uroczysta inauguracja działalności uniwersytetu Józefińskiego

## ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1776 [?] przyrządy fizyczne zakupione w Wiedniu

1878: "Zakład fizyczny, s tacy a spostrzeżeń meteorologicznych i magnetycznych z mechaniczno-fizycznym warsztatem, gabinetem fizycznym i biblioteką podręczną. Zbiór mierniczych narzędzi i przyrządów naukowych obejm ował z końcem r. 1893. sześćset egzemplarzy. Podzielić je można na a) instrumenta metrologiczne, b) pompy powietrzne, c) przyrządy dla fizyki ogólnej i fizykalnej mechaniki, d) przyrządy do nauki o ciepłe, e) przyrządy do akustyki, f) przyrządy do optyki g) przyrządy do magnetyzmu i elektryczności, h) przyrządy meteorologiczne, i) przyrządy rozm aite. Biblioteka obejm ow ała z końcem r. 1893. dzieł 105. Warsztat mechaniczny nie posiada prawdę żadnych maszyn i narzędzi, a mechanik posługuje się w swych pracach przeważnie własnem i narzędziami. Dotacya wynosiła w r. 1873. w chwili zamianowania profesorem ś. p. Dra T. Staneckiego 315. fl. rocznie. Jego zasługą było uzyskanie podwyższenia w r. 1882. do kwoty 600. fl. (reskr. minist. z 22. października 1882. 1. 17001), a zarazem ustanowienie prowizorycznej asystentury z rem uneracją 600 fl. rocznie, na lat 3. Asystentura ta jest dotąd prowizoryczną, i bywa przedłużaną co 3. lata na okres 3 letni. Stacya spostrzeżeń meteorologicznych istnieje od r. 1868. Trzy razy dziennie, o 7 rano, o 2 w południe i o 9 wieczór zapisuje się w niej stan barometru, termometru, wilgotności powietrza, kierunek i siłę wiatru, i wysokość opadów atmosferycznych. Co dzień o godz. 7. rano wysła się depesze telegraficzne do centralnego Zakładu meteorologicznego Wiedniu i w Petersburgi .Przełożonym Zakładu jest obecnie profesor fizyki, Dr. Ignacy Zakrzewski; asystentem p. Emil Snopek, uniwersyteckim mechanikiem p. Jan Bochnig" (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego, t.2, 1894: 146*)

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Ignacy Józef Martinovics - wykładowca na Uniwersytecie Józefińskim, "We Lwowie wykładał do r. 1791, poczem wyjednał sobie u cesarza Leopolda pozwolenie wyjazdu do Wiednia i zabrał ze sobą wiele dzieł z gabinetu fizycznego, których nigdy nie zwrócił", (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 63)

## WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1776: sala na drugim piętrze budynku: "skład fizycznych przyrządów"

1828: "Na dole, wedle obecnego rozdziału sal, były od wejścia głównego, od południa, z ulicy Uniwersyteckiej sekcyjne sale chirurgiczne i trupiarnia, pracownia mechanika, dalej mieszkania woźnych i sala fechtunków; a z drugiej strony : mieszkanie profesora anatomii, jego pracownia, sala wykładowa, muzeum rolnicze, sala chemii, botaniki, rolnictwa i laboratorium chemiczne. Na pierwszym piętrze: archiwum Tretterów, sala do nauki tańców, kancelarya uniwersytecka, kancelarya filozoficznego dyrektoriatu, sala IV. roku teologii, III. roku praw, fizykalne muzeum w trzech salach, sala dysputacyj i promocyj, poczekalnia dla profesorów, sala IV. roku praw i nadzwyczajnych przedmiotów filozofii Na drugim był gabinet historii naturalnej w trzech salach, sala I. roku praw, trzy pokoje należące do fizykalnego muzeum, sala II. roku filozofii, archiwum uniwersyteckie i kasa, sala I. i III. roku teologii; na trzecim wreszcie sale II. i IV. roku praw. II. roku teologii i gimnazyum" (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 280)

1848: "Dla braku pomieszczenia, a częściowo także dla „uspokojenia umysłów, przerwano wykłady na jedno półrocze, a potem aż do stycznia 1850. Wówczas wynajęto 27 sal na trzecim piętrze ratusza lwowskiego, gdzie mieścić się m usiała także szkoła realna i technika. Uniwersytetowi przypadło z tego 13 pokoi, w których znalazła pomieszczenie kancelarya, cztery sale prawne, dwie filozoficzne, gabinet fizyki i rolnictwa, oraz gabinet historii naturalnej. Pomieszczenie było nad wyraz szczupłe, tak, że należało czem pręcej szukać nowego lokalu", (Jaworski, *Uniwersytet lwowski* 1912: 80, 82)

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

--

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

--

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

--

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

--

## **ŹRÓDŁA:**

Bibliografia

Ludwik Finkel, Stanisław Starzyński, <i>Historia Uniwersytetu Lwowskiego</i> , Lwów : Senat Akademicki Uniw. Lwowskiego, 1894 Stanisław Starzyński, <i>Historia Uniwersytetu Lwowskiego, t.2, 1869-1894</i> , Lwów: E. Winiarz, 1894 Ludwik Finkel, <i>Inwentarz Archiwum Uniwersytetu Lwowskiego</i> , Lwów : Senat Akademicki Uniwersytetu Lwowskiego, 1917
---

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Acta annorum 1805/6 et 1806/7. [Inw. 104], A. 1805/6: 1. Akta organizacyi liceum; o przeniesieniu ksiązek i przyrządów do Uniw. krakowskiego (razem z żądaniami zwrotu z 1- 1826—29 i 1834 156. Acta anni 1836. [Inw. 128]. 9. verzeichnis der im Schulj. 1834 neuangeschaften physikalischen Apparate. 162. Acta anni 1842. /Inw. 134]. 2. Bericht uber den Zustand des philos. Studiums und der Lehrmittel-Sammlungen im J . 1841/2.
---

(Finkel, *Inwentarz Archiwum* 1917: 23, 34, 37)

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

--

Ciekawe cytaty

“Po Jezuitach otrzymał rząd austriacki kompletną szkołę wyższą z gmachem i wszystkimi urządzeniami, z biblioteką, która pierw szym radcom gubernialnym bardzo im ponow ała, z obserwatorium astronomicznem , pomieszczonem w baszcie furty Jezuickiej, ze zbiorami naukowym” (Jaworski, <i>Uniwersytet lwowski</i> 1912: 53)
---

“Jego Cesarska Mość Najdostojniejszy Cesarz mając zwrócone troskliwe oko na najwyższe dobro swoich królestw a mianowicie na Galicyę, tutaj sztuk i umiejętności siedzibę wznieść
--

pragnie, aby w niej mogli ćwiczyć swe talenla mieszkańcy, rozumie się, jeśli potrafią roztropnie skorzystać z tego dobrodziejstwa. Dlatego ją uposażył odpowiednimi przywilejami i najlepszymi ze wszystkich królestw wybranymi nauczycielami i ustanowił uniwersytet i imieniem swoim józefińskim nazwać go pozwolił, ozdobił powagą senatu i własnymi insygniami, obdarzył zasobem książek wyborowych, zbiorem niepospolitym starożytności, muzeum mechanicznych i fizycznych przyrządów, teatrem anatomicznym i chemicznym, ogrodem botanicznym, hodującym nie przyjemności i rozkoszy służące kwiaty, ale rośliny cudzoziemskie na lekarstwa przydatne - słowem wszystko, co potrzeba do wykształcenia młodzieży, na usługi uczonych i do pomnożenia wiedzy, zawarł w jednym tym akcie łatki, w cesarskim i królewskim dyplomie”, (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 57)

“[W czasach Liceum Lwowskiego] Chociaż młodzieży nie brakło, chociaż roily się sale a więcej jeszcze korytarze od uczniów wszystkich wydziałów, zapominano wśród kłopotów finansowych i wojen, srożących się dokoła, o wkładach corocznych, których potrzebował zdawna zdezolowany budynek, nieuzupełniane, nawet nieużywane zbiory, pozostałe po Uniwersytecie, biblioteka wreszcie, która znajdowała się w rozpaczliwym stanie. Latem padał deszcz do muzeum fizykalnego i składów książek, zimą śnieg leżał na korytarzach i w gabinetach, bo szyb stłuczonych nie po wstawiano” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 173)

“Zanim jednakże Kunzek katedrę objął, już wygotował 8. października 1823. dyrektor Hiitter obszernie sprawozdanie o stanie gabinetu fizykalnego podając, że braknie mu wielu najniezbędniejszych przyrządów do demonstracyj. Kiedyś miała fizyka od r. 1784. do 1800. po 500 fl. dotacyi, od 28. października 1800. r. dostaje tylko 4-50. i to od r. 1811. w t. z. Einlösscheinach, z czego opłaca profesor laboranta 180 fl. rocznie i codzienne wydatki. Nadzwyczajnej dotacyi udzielono dwa razy w r. 1809: 400 fl. na sprawienie maszyny elektrycznej i w r. 1810: 70 fl. na zegar wahadłowy Grahama. W ten sposób, zdaniem Htittera, gabinet nigdy nie dojdzie do odpowiedniego zbioru. Na to pismo nadeszła 3. czerwca 1824. odpowiedź, że należy żądania ponowić w dorocznem sprawozdaniu; dotacę zaś stałą oznaczono 17. kwietnia 1824. na 300 fl. monety konwencyjnej”(*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 229)

“[August Kunzek] Szerzył wiedzę przez popularne wykłady o fizyce i astronomii, na które wyrobił sobie w r. 1827. najwyższe pozwolenie utrzymywał się dlatego w ciągłej styczności z postępem nauki przez sprowadzanie dzieł i zakupno nowych przyrządów, w czem, jak mu Pfeiffer przyznawał, umiał małą dotacją cudów dokazywać, przez podróże w r. 1838. własnym kosztem odbyte do Anglii, Francyi i Niemiec” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 230)

“W r. 1823. odwiedzał kraj arcyksiążę Franciszek Karol: 11. lipca przybył do Lwowa serdecznie witany. W teatrze grano na jego przyjęcie sztukę Kamińskiego »Zabobon czyli Krakowiacy i Górale\*. Uniwersytet przyjmował gościa uroczyście; 14. lipca przysłuchiwał się arcyksiążę egzaminowi z historii i statystyki. Niebawem po nim jechał przez Lwów sam

cesarz Franciszek na zjazd z Aleksandrem do Czerniowiec, stanął w mieście 25. września, oglądał gmach Akademii, bibliotekę, zbiór numizmatów i monet, gabinet fizyczny, historii naturalnej], anatomiczny i sale chirurgiczne” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 279)

“Zanim wszakże to nastąpiło, był długi, półtora roku trwający czas przejściowy, czas niebezpiecznego przesilenia dla każdego uniwersytetu a może więcej niż dla innych dla naszej Alma Mater, która wśród zawieruchy roku 1848. straciła własny budynek w płomieniach pożaru, cenne zbiory i bibliotekę i zmieniła prawie cały personel nauczycielski” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 297)

“stary gmach potrynitarski, przerobiony i zrestaurowany w latach 1825—8., mieszczący w sobie cenną bibliotekę, zbiory, nagromadzone długoletnią pracą, siedziba nauki najwyższej — gorzał, buchając dymem i sypiąc iskry dokoła. Ratunek był niemożliwy: w części budynku od strony Żółkiewskiego, gdzie właśnie była biblioteka i kancelarwa, szerzył się żywioł niszczący z straszną gwałtownością, wiązania dachu trzeszczały, pękały okna od gorąca a obramowania paliły się jak świece. Z wnętrza wyrzucano przez nie książki, akta, sprzęty rozmaite, ale ogień dosięgał rozrzuconych na ulicy gratów a gawiedź rozbierała je jak swoje... “ (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 301)

“Drugim ratującym wśród zgiełku, dział huku, w kurzawie i zamieszaniu, co się jeszcze ocalić dało, był Stefan Koźma, który przeniósł szybko ekonomiczne muzeum i część fizycznego, nieco aktów, ksiąg, protokołów i pierwszą matrykulę z skrzydła lewego na prawe, do swego mieszkania. W zupełności zachowało się muzeum anatomiczne i patologiczne” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 301-302)

“Młody po owe dni Monarcha [Franciszek Józef] zawitał właśnie do Lwowa a 18. października 1851. o godzinie 12. zwiedził Uniwersytet. Przyjmowany uroczyście przez profesorów i uczniów, przywitany mową Rektora Kottera, wpisał swe Imię w księgę pamiątkową, obejrzał gabinet fizyczny i ogród, przeznaczony na botaniczny” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 328)

“Jedynie ruch żywszy i obfitszy w owoce w laboratoryach i instytutach, założenie ogrodu botanicznego i zbioru zoologicznego, do którego przeniesiono w r. 1852. część kolekcji z zamkniętego zakładu naukowego w Ołomuńcu, zasilanie gabinetu fizycznego corocznie dotacją nadzwyczajną i laboratorium chemiczne były objawami korzystnymi, które lepszą rokowały przyszłość” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 332)

## **UWAGI:**

**OPRACOWANIE:**

Autor opracowania:

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

**METADANE\* (wypełnia redaktor/moderator portalu)**

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	